

Die Heimatkirche

Glaube und Kultur in Schlesien / Wiara i kultura na Śląsku

Nr. 4 (2020) 158

Volkstrauertag – Ökumenische Andacht – Totengedenken – 15.11.2020

Dzień pamięci i żałoby – nabożeństwo ekumeniczne – pamięć o poległych

Wir denken heute an die Opfer von Gewalt und Krieg, an Kinder, Frauen und Männer aller Völker. Wir gedenken der Soldaten, die in den Weltkriegen starben (...). Wir gedenken derer, die verfolgt und getötet wurden, weil sie einem anderen Volk angehörten, einer anderen Rasse zugerechnet wurden, Teil einer Minderheit waren oder deren Leben wegen einer Krankheit oder Behinderung als lebensunwert bezeichnet wurde ...

Wspominamy dzisiaj ofiary przemocy i wojen, dzieci, kobiety i mężczyzn z wszystkich narodów. Wspominamy żołnierzy, którzy polegli w czasie wojen, (...), Wspominamy prześladowanych i zamordowanych z powodu przynależności do innego narodu, innej rasy, tych którzy należeli do mniejszości etnicznych bądź ich życie uznano za niegodne z powodu choroby bądź upośledzenia...

Der Heilige Geist ist die Kraft, welche die Welt verwandelt und das Herz jung hält

Duch Święty jest siłą, która zmienia świat i podtrzymuje młodość serca

Gesangbuch zum Schul- und Kirchengebrauch

Zunächst für die Jugend der katholischen Stadtschule zu Ratibor gesammelt

Śpiewnik do użytku szkolnego i kościelnego

Na sam przód dla młodzieży katolickiej szkoły miejskiej w Raciborzu zebrany

Volkstrauertag – ökumenische Andacht Dzień pamięci i żałoby – nabożeństwo ekumeniczne 15.11. (Sonntag – niedziela) 2020 r.

Das Konsulat der Bundesrepublik Deutschland in Oppeln mit Frau Konsulin Birgit Fisel-Rösle und der Verband der deutschen sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen (VdG) mit dem Vorsitzenden Herrn Bernard Gaida, haben am 15. November in diesem Jahr zum ersten Mal zu einem groß angelegten Gedenken am Volkstrauertag eingeladen. Dieses fand in der Form einer Ökumenischen Andacht in der Hl. Kreuz Kathedrale in Oppeln statt. Nicht nur an die Toten des 1. und 2. Weltkrieges wurde erinnert, sondern im Gebet aller Opfer von Gewalt, Terror, Folter und Verfolgung gedacht. Die Andacht leiteten gemeinsam Pfarrer Wojciech Pracki von der Evangelischen Kirchengemeinde in Oppeln und Bischofsvikar in der Diözese Oppeln Pfarrer Peter Tarlinski. Anwesend war der Dompropst Waldemar Klinger. Die musikalische Gestaltung übernahmen Domorganist Josef Chudalla und Dirigent der Dombläser Hubert Prochota. Die Corona-Virus-Schutzmaßnahmen setzten der Veranstaltung zahlenmäßig eine Grenze. In der Kirche konnten sich nur

einige wenige Vertreter versammeln. Alle anderen, die dabei sein wollten, und nicht im Gotteshaus sein konnten, verfolgten die Feier dank einer Übertragung im Internet.

Konsulat Republiki Federalnej Niemiec w Opolu z Panią Konsul Birgit Fisel-Rösle oraz Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce (VdG) z jego przewodniczącym Bernardem Gaidą, zaprosili 15 listopada na większe obchody dorocznego narodowego dnia pamięci i żałoby. Obchodom tym nadano formę nabożeństwa ekumenicznego, które odprawione zostało w katedrze pw. św. Krzyża w Opolu. Wspominano nie tylko ofiary 1. oraz 2. wojny światowej, lecz także wszystkich, którzy zginęli w wyniku terroru, przemocy, tortur i prześladowań. Nabożeństwu przewodniczyli Pastor parafii ewangelicko-augsburskiej w Opolu i wikariusz biskupi w diecezji opolskiej ks. Piotr Tarlinski. Obecny był proboszcz kościoła katedralnego w Opolu Waldemar Klinger. Kształt muzyczny uroczystościom nadali organista katedralny Józef Chudalla oraz dyrygent orkiestry Hubert Prochota. Zarządzenia związane z bezpieczeństwem w czasie pandemii koronawirusa wydatnie ograniczyły liczbę uczestników w nabożeństwie. Ci, którzy zamierzali przybyć, a nie mogli, mieli możliwość wzięcia udziału w obchodach dzięki transmisji internetowej.

Der Volkstrauertag

Der Volkstrauertag wurde 1922 von dem drei Jahre früher (1919) gegründeten Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge

eingeführt. Wie den Informationen des Vereins zu entnehmen ist, die Entscheidung für diesen Gedenktag ist nicht aus der „befohlenen“ Trauer hervorgegangen, sondern aus der Solidarität derjenigen, die keinen Verlust zu beklagen hatten, mit den Hinterbliebenen der Gefallenen entstanden. In den Jahren 1934-1945 vereinnahmte die NS-Diktatur und Wehrmacht diesen Tag. Nach Gründung der Bundesrepublik Deutschland (23. Mai 1949) wurde der Volkstrauertag erneut vom Volksbund betreut und 1950 erstmals, neben vielen regionalen Veranstaltungen, mit einer Feierstunde im Plenarsaal des Deutschen Bundestages begangen. Der Termin wurde einheitlich auf den vorletzten Sonntag im Kirchenjahr (evangelisch) bzw. den 33. Sonntag im Jahreskreis (katholisch) festgelegt. Der Volksbund versteht diesen Gedenktag auch mit zunehmendem Abstand vom Krieg als Tag der Trauer und des Strebens nach einem dauerhaften Frieden.

Narodowy dzień pamięci i żałoby

Narodowy dzień pamięci i żałoby został wprowadzony w 1922 roku przez niemiecki

Von l. nach r. – Pfr. W. Pracki, Monika Wittek, Pfr. P. Tarlinski. Foto: VdG-Medien

Grabsteine. Foto: Archiv

Związek troski o groby ofiar wojen, założony trzy lata wcześniej (1919 r.). Z informacji przekazywanych przez Związek wynika, że dzień pamięci nie został wprowadzony ogólnie poprzez zarządzenie, lecz wyrósł z solidarności tych osób, które nie utraciły nikogo wskutek działań zbrojnych, z tymi, którzy oplotowali swoich bliskich poległych na wojnie. W latach 1934-1945 *Volksbund* został zawłaszczony przez dyktaturę nazistowską i przez wermacht. Po tym, jak 23 maja 1949 r. powstała Republika Federalna Niemiec, Związek ponownie wprowadził narodowy dzień pamięci i żałoby, który od 1950 r. zaczęto obchodzić także w niemieckim parlamencie. Termin obchodów przypada według tradycji ewangelickiej na przedostatnią niedzielę roku kościelnego, a według katolickiej na 33. niedzielę zwykłą w roku liturgicznym. Wraz ze wzrastającym dystansem czasowy do minionej wojny, Związek rozumie te obchody jako dzień żałoby i dążenia do trwałego pokoju.

Die Initiativen vom Volksbund

Wie Wolfgang Schneiderhan, der Präsident des Volksbundes Deutsche Kriegsgräberfürsorge, mitteilt, ist dieser Verein eine Bürgerinitiative für den Frieden mit vielen Partnern im In- und Ausland. Seit dem Fall des Eisernen Vorhangs fördert er besonders den Dialog mit Mittel- und Osteuropa. 17 Millionen Tote des Ersten Weltkrieges und 55 Millionen Tote des Zweiten Weltkrieges sind das furchtbare Ergebnis von Nationalismus, Diktatur und einem programmatischen Völkermord. Die Kriegsgräber und die Gedenkstätten für die Toten und Vermissten sind Orte der Trauer und der Erinnerung. Sie mahnen uns zu Verständigung, Versöhnung und Frieden. Der Volksbund betreut heute im Auftrag der Bundesregierung die Gräber von etwa 2,8 Millionen Kriegstoten auf über 832 Kriegsgräberstätten in 46 Staaten. Er wird dabei unterstützt von mehr als einer Million Mitgliedern und Förderern sowie der Bundesregierung. Der Volksbund wirkt unter dem Leitwort: „Versöhnung über den Gräbern – Arbeit für den Frieden.“

Denkmal für die Gefallenen 1914-1918.
Foto: Archiv

Inicjatywy Związku

Jak podaje Wolfgang Schneiderhan, prezydent niemieckiego Związku troski o groby ofiar wojen, działalność Związku jest inicjatywą obywatelską na rzecz pokoju przy współpracy z partnerami w Niemczech i za granicą. Po upadku „żelaznej kurtyny” członkowie związku wspierają także dialog z krajami Europy środkowo-wschodniej. 17 milionów poległych w 1. wojnie światowej i 55 milionów ofiar 2. wojny światowej, jest strasliwym wynikiem nacjonalizmu, dyktatury i zaprogramowanego ludobójstwa. Groby i pomniki dla poległych i zaginionych są miejscami żałoby i pamięci. Są przestrożą i wezwaniem do porozumienia, pojednania i pokoju. Związek, z polecenia rządu niemieckiego, opiekuje się aktualnie grobami 2,8 mln poległych i utrzymuje 832 miejsca pamięci w 46 krajach. Jest on wspierany przez ponad milion członków, darczyńców oraz rząd federalny. Związek działa pod hasłem: „Pojednanie ponad grobami – praca dla pokoju”.

Das Totengedenken

Zum Volkstrauertag hält der Deutsche Bundestag eine zentrale Gedenkstunde. Sie besteht aus der Rede des Bundespräsidenten, einer musikalischen Gestaltung mit der Nationalhymne und dem Lied „Der gute Kamerad“ (*Ich hatt' einen Kameraden*) wie aus dem Totengedenken. Dieses wurde vom Bundespräsidenten Theodor Heuss (1884-1963) im Jahr 1952 eingeführt und wird seitdem, neben dem Bundestag, in vielen Städten und Gemeinden bei den Örtlichen Feierlichkeiten übernommen. So war es auch in Oppeln – am 15. November 2020. Unten der Text mit polnischer

Übersetzung. Er bewegt zum Nachdenken und Überprüfung der eigenen Haltung.

Wspomnienie ofiar

W ramach narodowego dnia pamięci i żałoby w parlamencie niemieckim mają miejsce uroczyste obchody, na które składają się: przemówienie prezydenta Niemiec, oprawa muzyczna z hymnem narodowym oraz pieśnią „Dobry kolega” (*Miałem dobrego kolegę*), a także akt wspomnienia ofiar. Po raz pierwszy wygłosił go prezydent Theodor Heuss (1884-1963) w roku 1952. Od tej pory akt ten jest wygłaszany co roku podczas obchodów lokalnych w miastach i gminach. Tak było też w Opolu 15 listopada 2020 r. Poniżej zamieszczona jest jego treść wraz z polskim tłumaczeniem. Inspiruje ona do przemyśleń i rewizji swoich własnych postaw.

Wir denken heute an die Opfer von Gewalt und Krieg, an Kinder, Frauen und Männer aller Völker.

Wspominamy dzisiaj ofiary przemocy i wojen, dzieci, kobiety i mężczyzn z wszystkich narodów.

Wir gedenken der Soldaten, die in den Weltkriegen starben, der Menschen, die durch Kriegshandlungen oder danach in Gefangenschaft, als Vertriebene und Flüchtlinge ihr Leben verloren.

Wspominamy żołnierzy, którzy polegli w czasie wojen, wspominamy tych ludzi, którzy wskutek działań wojennych i następującej po nich niewoli, którzy jako uchodźcy i wysiedleńcy stracili życie.

Wir gedenken derer, die verfolgt und getötet wurden, weil sie einem anderen Volk angehörten, einer anderen Rasse zugerechnet wurden, Teil einer Minderheit waren oder deren Leben wegen einer Krankheit oder Behinderung als lebensunwert bezeichnet wurde.

Wspominamy prześladowanych i zamordowanych z powodu przynależności do

KZ-Dachau. Foto: Archiv

innego narodu, innej rasy, tych którzy należeli do mniejszości etnicznych bądź ich życie uznano za niegodne z powodu choroby czy też upośledzenia.

Wir gedenken derer, die ums Leben kamen, weil sie Widerstand gegen Gewaltherrschaft geleistet haben, und derer, die den Tod fanden, weil sie an ihrer Überzeugung oder an ihrem Glauben festhielten.

Wspominamy tych, którzy utracili życie w ruchu oporu przeciwko despotyzmowi i dyktaturom, wspominamy tych, którzy zostali pozbawieni życia – ponieważ moc-

no trwali przy swoich przekonaniach i przy swojej wierze.

Wir trauern um die Opfer der Kriege und Bürgerkriege unserer Tage, um die Opfer von Terrorismus und politischer Verfolgung, um die Soldaten und anderen Einsatzkräfte, die im Auslandseinsatz ihr Leben verloren.

Opłakujemy ofiary wojen międzynarodowych i domowych naszych czasów, ofiary terroru i prześladowań politycznych, opłakujemy żołnierzy i inne siły reagowania, którzy stracili życie w wojskowych misjach zagranicznych.

Wir gedenken heute auch derer, die bei uns durch Hass und Gewalt gegen Fremde und Schwache – Opfer geworden sind. Wir trauern mit allen, die Leid tragen um die Toten, und teilen ihren Schmerz.

Wspominamy tych, którzy przez nienawiść i przemoc skierowaną przeciwko obcym i słabym, stali się ofiarami. Łączymy się

w żałobie ze wszystkimi, którzy cierpią z powodu utraty najbliższych – i uczestniczymy w ich cierpieniu.

Aber unser Leben steht im Zeichen der Hoffnung auf Versöhnung unter den Menschen und Völkern, und unsere Verantwortung gilt dem Frieden unter den Menschen zu Hause und in der ganzen Welt.

Nasze życie napętnione jest jednak nadzieją na pojednanie między ludźmi i narodami, a nasza odpowiedzialność skierowana jest w stronę zachowania pokoju między ludźmi w ich domach i ojczyznach, i na całym świecie.

Soldatenfriedhof. Foto: Archiv

Pfingstereignis. Foto: Archiv

In schweren und unberechenbaren Zeiten, wie die, welche wir erleben, suchen wir nach Kräften, die uns stützen und leiten könnten. Zum einen sind es die guten Entscheidungen, um aus Krisen herauszufinden, es sind die sozialen Absicherungen, die gewisse Sicherheit vermitteln, es ist das menschliche Wissen und die gesammelten Erfahrungen, welche in Notsituationen auf neue Lösungen hoffen lassen. Zum anderen, ist das die Anwesenheit Gottes unter den Menschen. Die christlichen

Der Heilige Geist ist die Kraft, welche die Welt verwandelt Duch Święty jest siłą, która zmienia świat

Kirchen in der Corona-Virus-Pandemie bitten ununterbrochen den Heiligen Geist um seine Gaben für die Ärzte, das medizinische Personal, die Pflegekräfte, die Wissenschaftler und Forscher, die Politiker und Entscheidungsträger, die Eltern und Kinder, die Lehr- und Erziehungskräfte als auch für die Glaubenden und Suchenden. Wie wirkt der Heilige Geist und warum ist er eine große Hilfe in der Not, erläutert Papst Franziskus anhand der Bibel.

W trudnych i nieprzewidywalnych czasach, jak te, które przeżywamy, szukamy

takich mocy, które mogłyby nas wesprzeć i prowadzić. Z jednej strony, są to rozsądne decyzje dotyczące wychodzenia z kryzysu, zabezpieczenia socjalne, dające poczucie bezpieczeństwa, jest to wiedza ludzka i nagromadzone ludzkie doświadczenie, pozwalające mieć nadzieję na nowe rozwiązania. Po drugie, jest to obecność Boga między ludźmi. Kościoły chrześcijańskie w czasach pandemii koronawirusa proszą Ducha Świętego w modlitwie o jego dary dla lekarzy, personelu medycznego i pielęgniarskiego, dla badaczy i naukowców, dla polityków i osób podejmujących decyzje

Steinherz. Foto: Archiv

spoteczne, dla rodziców i dzieci, dla nauczycieli i wychowawców, dla wierzących i poszukujących. Jak działa Duch Święty i dlaczego jest on wielką pomocą w chwilach trudnych, objaśnia papież Franciszek w oparciu o Biblię.

Verwandlung des Herzens zulassen

Der Geist Gottes verwandelt die Herzen. Jesus hatte zu seinen Aposteln gesagt: Ihr »werdet die Kraft des Heiligen Geistes empfangen [...] und ihr werdet meine Zeugen sein« (Apg 1,8). Und genau so ist es geschehen: Die Jünger, die anfangs ängstlich waren und sich auch nach der Auferstehung des Meisters hinter verschlossenen Türen versteckt hielten, werden vom Geist verwandelt und, wie Jesus im Evangelium verkündet, »legen für ihn Zeugnis ab« (vgl. Joh 15,27). Aus zaudernden werden mutige Jünger, und von Jerusalem aus machen sie sich auf bis zu den Enden der Erde. Als Jesus unter ihnen war, waren sie furchtsam, ohne ihn nun sind sie mutig, denn der Geist hat ihre Herzen verwandelt.

Der Geist befreit die von der Angst versiegelten Seelen. Er überwindet Widerstände. Diejenigen, die sich mit dem Mittelmäßigen begnügen, konfrontiert er mit einem Überschwang an Gaben. Er weitet die engen Herzen. Er drängt diejenigen zum Dienst, die es sich bequem gemacht haben. Er bringt die zum Gehen, die meinen, sie seien am Ziel angekommen. Er lässt diejenigen träumen, die von Lauheit befallen sind. Darin also besteht die Verwandlung der Herzen.

Dopuszczyć do przemiany serca

Duch Boży przemienia serca. Jezus powiedział do swoich apostołów: „Gdy Duch

Święty zstąpi na was, otrzymacie Jego moc i będziecie moimi świadkami” (Dz 1,8). I tak właśnie się dzieje: uczniowie, wcześniej przestraszeni, zaszytych zamkniętymi drzwiami również po zmartwychwstaniu Mistrza, zostają przekształceni przez Ducha Świętego i, jak zapowiada Jezus w Ewangelii, „dają o Nim świadectwo” (por. J 15,27). Z wahających, stają się odważnymi i wyruszając z Jerozolimy udają się aż po krańce świata. Lękliwi, gdy Jezus był wśród nich, bez Niego są odważni, ponieważ Duch Święty przemienił ich serca. On wyzwala dusze naznaczone strachem. Pokonuje opory. Tym, którzy zadowolają się półśrodkami, ukazuje poryw daru. Poszerza serca ciasne. Pobudza do służby tych, którzy spoczywają w wygodzie. Każe chodzić tym, którzy myślą, że już dotarli do celu, każe marzyć dotkniętym obojętnością. Oto przemiana serca.

Innere Befreiung erfahren

Der Heilige Geist revolutioniert nicht das Leben um uns herum, sondern verändert unser Herz; er befreit uns nicht mit einem Schlag von unseren Problemen, sondern er macht uns *im Innern* frei, damit wir sie in Angriff nehmen; er gibt uns nicht alles auf einmal, aber er lässt uns zuversichtlich weitergehen, ohne jemals des Lebens müde zu werden. Der Geist hält das Herz jung – jene neue Jugend. Früher oder später vergeht die Jugendzeit trotz aller Versuche, sie zu verlängern; der Geist hingegen ist es, der das einzig ungesunde Altern, nämlich das innere, verhindert. Wie macht er das? Indem er das Herz erneuert und dem sündigen Herzen Vergebung zuteilwerden lässt. Das ist die große Veränderung: Uns Schuldige macht er zu Gerechten, und so ändert sich alles, denn aus Sklaven der

In die Freiheit hinaus. Foto: Archiv

Beichtstühle. Foto: Archiv

Sünde werden wir zu freien Menschen, aus Knechten zu Söhnen, aus Verworfenen zu geschätzten Freunden, aus Enttäuschten zu Hoffenden. Auf diese Weise lässt der Heilige Geist die Freude neu erstehen und im Herzen den Frieden erblühen. Wir lernen also, was zu tun ist, wenn wir echter Veränderungen bedürfen. Wer von uns braucht sie nicht? Vor allem, wenn wir am Boden sind, wenn wir unter der Last des Lebens stöhnen, wenn unsere Schwächen uns bedrücken, wenn es schwierig ist vorwärts zu gehen und wenn es unmöglich erscheint zu lieben. Dann brauchen wir ein kräftiges „Stärkungsmittel“: Und das ist Er, das ist die Kraft Gottes. Der Geist ist es, der „lebendig macht“, wie wir im „Credo“ bekennen. Wie gut täte es uns, jeden Tag dieses Stärkungsmittel des Lebens zu uns zu nehmen und etwa beim Aufwachen zu sagen: „Komm, Heiliger Geist, komm in mein Herz, komm in meinen Tag“.

Doświadczyc wewnętrznego wyzwolenia

Duch Święty nie rewolucjonizuje życia wokół nas, ale przemienia nasze serce; nie wyzwala nas natychmiast od problemów, ale wyzwala nas wewnętrznie, aby stawić im czoło, nie daje nam wszystkiego natychmiast, ale sprawia, że idziemy ufnie i nie powoduje zmęczenia życiem. Duch Święty podtrzymuje młodość serca – tę odnowioną młodość. Młodość, mimo wszelkich prób jej przedłużenia, prędzej czy później mija. Natomiast jedynie Duch Święty zapobiega niezdrowemu starzeniu się, temu wewnętrznemu. Jak to czyni? Odnawiając serce, przekształcając je z serca grzesznika, w serce tego, któremu wybaczone. To jest wielka przemiana:

Frei sein. Foto: Archiv

z winnych czyni nas sprawiedliwymi i w ten sposób wszystko się zmienia, ponieważ z niewolników grzechu stajemy się wolnymi, ze sług - dziećmi, z odrzuconych - cennymi, z rozczarowanych - pełnymi nadziei. W ten sposób Duch Święty powoduje odrodzenie radości, w ten sposób sprawia, że w sercu rozkwita pokój. Uczymy się zatem, co czynić, gdy potrzebujemy prawdziwej przemiany. Któż z nas jej nie potrzebuje? Zwłaszcza, gdy jesteśmy przygniecieni, gdy nam trudno pod ciężarem życia, kiedy przygniatają nas nasze słabości, gdy trudno iść naprzód, a miłowanie zdaje się niemożliwe. Wtedy potrzebujemy silnego „środka na pobudzenie”: to On, moc Boga. To On, który, jak wyznajemy w „Credo”, „jest Ożywicielem”. Jakże dobrze byłoby codziennie przyjmować ten środek pobudzający do życia! Powiedzieć, kiedy się budzimy: „Przyjdź, Duchu Święty, przyjdź do mojego serca, przyjdź i przeniknij mój dzień”.

Beständiges Wiederaufleben

Wenn das Leben unserer Gemeinschaften durch Zeiten der „Mattheit“ geht, in denen die häusliche Idylle der Neuheit Gottes vorgezogen wird, ist das ein schlechtes Zeichen. Oft, gerade in den dunkelsten Zeiten, hat der Geist die strahlendste Heiligkeit hervorgebracht! Denn er ist die Seele der Kirche, er beseelt sie immer neu mit Hoffnung, erfüllt sie mit Freude, befruchtet sie mit Neuem, schenkt ihr Knospen neuen Lebens. Es ist, wie wenn in einer Familie ein Kind geboren wird: Es bringt den Zeitplan durcheinander, lässt einen nicht schlafen, schenkt dafür aber eine Freude, die das Leben erneuert, die ihm Antrieb verleiht und es in der Liebe weit macht. Ja, der Geist bringt ein „Aroma“

von Kindheit in die Kirche. Er bewirkt ein beständiges Wiederaufleben. Er frischt die Liebe des Anfangs wieder auf. Der Geist erinnert die Kirche daran, dass sie trotz ihrer jahrhundertalten Geschichte immer eine Zwanzigjährige ist, die junge Braut, in die der Herr hoffnungslos verliebt ist. So lasst uns nicht müde werden, den Geist in unser Lebensumfeld einzuladen, und ihn vor jeder Tätigkeit unsererseits anzurufen: „Komm, Heiliger Geist!”.

Ciągłe rodzenie się na nowo

To zły znak, gdy życie naszych wspólnot doświadczają okresy „znużenia”, kiedy wolimy domowe zacisze, aniżeli nowość Boga. Często w okresach najbardziej mrocznych, Duch wzbudza najwspanialszą świętość! Bo On jest duszą Kościoła, zawsze ożywia go nadzieją, napętnia radością, obdarza owocami nowości, załączkami życia. Podobnie jak wtedy, gdy w rodzinie rodzi się dziecko: rozbija plan dnia, sprawia, że nie możemy się wyśpać, ale przynosi radość odnawiającą życie, popychając je do przodu, poszerzając je w miłości. Zatem Duch wnosi w Kościół „smak dzieciństwa”. Sprawia nieustannie rodzenie się na nowo. Ożywia miłość początków. Duch przypomina Kościołowi, że pomimo jego wielowiekowej historii, jest zawsze dwudziestoletni, że jest młodą oblubienicą, w której Pan jest zakochany do szaleństwa. Zapraszamy zatem niestrudzenie Ducha Świętego tam, gdzie jesteśmy, przyzywajmy Go, zanim podejmiemy działania: „Przyjdź, Duchu Święty”.

Von innen nach außen wirken

Der Heilige Geist wirkt im Inneren des Herzens. Seine Kraft führt zu Einheit in der Zersplitterung, zu Frieden in der Not, zu Standhaftigkeit in der Versuchung. Paulus

Neugeborenes. Foto: Archiv

Gemeinsam. Foto: Archiv

erinnert daran, wenn er schreibt, dass die Frucht des Geistes Freude, Friede, Treue und Selbstbeherrschung ist (vgl. Ga 5,22). Der Geist schenkt Intimität mit Gott, die innere Kraft um weiterzukommen. Aber gleichzeitig wirkt seine Kraft nach außen. Derjenige, der zum Zentrum führt, ist derselbe, der an die Peripherie sendet, an jede menschliche Peripherie. Er, der uns Gott offenbart, drängt uns zu unseren Brüdern und Schwestern. Er sendet uns, er macht uns zu Zeugen und dazu gießt er uns – wie Paulus schreibt – Liebe, Wohlwollen, Güte und Sanftmut ein. Nur im Geist, der unser Beistand ist, sagen wir Worte des Lebens und ermutigen wir andere wirklich. Wer nach dem Geist lebt, steht in dieser geistlichen Spannung: er steht gleichzeitig in Beziehung zu Gott und zur Welt.

Działać z wnętrza na zewnątrz

Duch Święty działa w głębi serca. Wnosi jedność we fragmentaryczne rozbicie, pokój w uciskach, męstwo, gdy jesteśmy kuszeni. Przypomina o tym Paweł pisząc, że owocem Ducha jest radość, pokój, wierność, opanowanie (por. Ga 5,22). Duch Święty daje zażyłość z Bogiem, siłą wewnętrzną, aby iść naprzód. Ale jednocześnie jest On siłą odśrodkową, czyli popycha na zewnątrz. Ten, który prowadzi do centrum jest tym samym, który posyła na obrzeża, ku ludzkim peryferiom. Ten, który objawia nam Boga, popycha nas do naszych sióstr i braci. Posyła, czyni świadkami i dlatego wzbudza miłość, życzliwość, dobroć, łagodność – pisze ponownie Paweł. Tylko w Duchu Pocieszycielu wypowiadamy słowa życia i naprawę dodajemy otuchy innym. Ten, kto żyje według Ducha, działa w napięciu duchowym: dąży jednocześnie do Boga oraz do świata.

Schlesische Gesang- und Gebetbücher für die Jugend

Śląskie modlitewniki i śpiewniki dla młodzieży

Gebets- und Gesangshilfen für die Jugend in gedruckter Form haben sich in Verbindung mit der Bildungsreform des Preußischen Staates von 1819/1820 entwickelt. Seither sind 200 Jahre vergangen. Die Reform des Schulsystems sah es vor, die Kindern und Jugendlichen in einer stufenweise aufgestellten Bildung zu betreuen. Das systematische Hineinwachsen in die Sprache, die Kultur und das Wissen der damaligen Zeit, sollte für alle möglich sein, unabhängig von der sozialen Herkunft. In dem Gesetzentwurf zum Schulwesen wurden die Elementarschulen vorgesehen mit darauf folgenden Stadtschulen und der

höheren Bildung, die auf den Gymnasien erfolgen sollte. Nach dem erfolgreichen Abschluss des Gymnasiums konnten sich die Absolventen an den Universitäten weiterbilden.

Drukowane pomoce wspierające modlitwę i śpiew kościelny rozwinęły się w związku z reformą szkolnictwa w państwie pruskim z lat 1819/1820. Od tamtego czasu minęło 200 lat. Reforma systemu szkolnego przewidywała wprowadzenie dla dzieci i młodzieży odpowiednich poziomów edukacji. Systematyczne przyswajanie języka, kultury i wiedzy miało być możliwe dla wszystkich, niezależnie od pochodzenia społecznego. W projekcie prawnym dotyczącym szkolnictwa, przewidziano szkołę elementarną (podstawową), po której następowały szkoła miejska oraz gimnazjum, oferujące wyższy poziom edukacji. Po zdanych egzaminach gimnazjalnych, absolwenci mogli podjąć dalsze kształcenie na uniwersytetach.

Lesen, denken, beten. Foto: Archiv

Denken und Beten

Lesen, schreiben, denken und beten waren die Schritte, welche die Jugendlichen „zum Eintritt in die Staatsgemeinschaft“ vorbereiten und „ihre treue Liebe für König und Staat“ fördern sollten. Unter den Fächern befanden sich Religion und Gesang, die eine Mitwirkung an Gottesdiensten möglich machen sollten. Zum Ausbildungsprogramm gehörte die Teilnahme der Kinder und Jugendlichen am Schulgottesdienst. Der katholischen Jugend an den höheren Lehranstalten wurde an den Sonn- und Festtagen vormittags die Hl. Messe mit Predigt angeboten und an zwei Wochentagen eine gesungene Messe vor dem Schulunterricht. Dies bezog sich besonders auf die Gymnasiasten und die Studenten an den Lehrerseminaren wie auch die Besucher der Stadtschulen. Hierfür wurden Gesang- und Gebetbücher gebraucht und erstellt. Auf einige von ihnen sei aufmerksam gemacht.

Myślenie i modlitwa

Czytanie, pisanie, myślenie i modlitwa stanowiły kroki, które miały przygotować młodego człowieka „do wejścia w społeczność państwową” i wspierać „jego wierną miłość do króla i państwa”. Wśród przedmiotów znajdowały się religia i śpiew, które miały przygotować uczniów do

Jugendgesangbuch, Ratibor 1830. Foto: Archiv

uczestnictwa w nabożeństwach, należących do programu kształcenia. Młodzieży katolickiej na wyższych poziomach edukacji proponowano udział w niedzielnej i świątecznej Mszy św. z kazaniem oraz w dwa dni powszednie tzw. Mszy św. śpiewanej przed zajęciami w szkole. Dotyczyło to głównie gimnazjalistów oraz studentów w seminariach nauczycielskich, a także uczniów w szkołach miejskich. Stąd też,

Sittenlehre für die Jugend – 1830. Foto: Archiv

zrozumiałym się staje, że istniało zapotrzebowanie na modlitewniki i śpiewniki, które opracowywano i wydawano. Niektóre z nich omówimy poniżej.

Für die Jugend in Ratibor

Im Jahr 1830 wurde mit Genehmigung des Hochwürdigsten Fürst-Bischöflichen-General-Vikariat-Amtes zu Breslau das „Gesangbuch zum Schul- und Kirchengebrauch. Zunächst für die Jugend der katholischen Stadtschule zu Ratibor gesammelt“ herausgegeben. Das erhaltene gebliebene Exemplar stammt aus der Dekanats-Bibliothek in Leobschütz. Im Gesangbuch gibt es keine Noten und die 174 Seiten enthalten in Strophen gefasste und gereimte Liedertexte. Diese Form der Texte ermöglicht alle Lieder zu einigen wenigen Melodien zu singen. Dabei können ihre Inhalte klingend besser vernommen werden.

Dla młodzieży w Raciborzu

W 1830 r. wydano za zgodą Najgodniejszego książecko-biskupiego wikariatu generalnego we Wrocławiu „Śpiewnik do użytku szkolnego i kościelnego. Na sam przód dla młodzieży katolickiej szkoły miejskiej w Raciborzu zebrany”. Zachowany egzemplarz pochodzi z biblioteki

Kirchengesang. Foto: Archiv

dekanalnej w Głubczycach. Śpiewnik ukazał się w języku niemieckim, bez zapisu nutowego, w objętości 174 stron, na których wydrukowano rymowane teksty pieśni zwrotkowych. Taka forma tekstów umożliwiała ich wykonanie do niewielu melodii, i lepsze, śpiewające zapamiętanie ich treści.

Fortsetzung folgt
Kontynuacja nastąpi

Impressum

Herausgeber: Seelsorge der Nationalen und Ethnischen Minderheiten im Bistum Oppeln

Redaktion: Pfr. Dr. Piotr Tarlinski

Mitarbeit: Dawid Bartoszek, ks. dk Marek Dziony, Marcin Kral, Aleksandra Kupczyk, Dominika Jurczyk-Ziaja

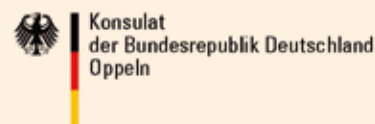
Adresse: ul. Szpitalna 7a, PL – 45-010 Opole

Telefon: 0048 77 44 11 336

E-Mail: sekretariat@cbje.pl

Gestaltung: Studio IMPRESO, Opole, im Auftrag von finalart design, Frankfurt a.M.

Der Druck wurde aus Mitteln des Konsulats der BRD in Oppeln gefördert.

Mit Finanzierung der Ausgabe:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Druk: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża

Warsztaty liturgiczne
przygotowanie do posługi
we Mszy św.
Liturgische Werkstatt
Vorbereitung für den Dienst
in der Hl. Messe
on-line

Wsparcie finansowe projektu
Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Informacje i zgłoszenia
Informationen und Anmeldung
biuro@cbje.pl

Terminy / Termine	
04 grudnia 2020 – piątek	od 16.00 do 20.00
11 grudnia 2020 – piątek	od 16.00 do 20.00
12 grudnia 2020 – sobota	od 9.00 do 13.00
18 grudnia 2020 – piątek	od 16.00 do 20.00
19 grudnia 2020 – sobota	od 9.00 do 20.00